

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2557 ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2559 รับทราบและเห็นชอบแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ. 2559-2564) ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ ในแผนดังกล่าวให้ความสำคัญเริ่มต้นที่หมู่บ้านและชุมชน โดยกำหนดเป้าหมายให้ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เข้าสู่ระบบการกำจัดที่ปลายทางลดลง ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการคัดแยกเพิ่มขึ้น กากอุตสาหกรรมและมูลฝอยติดเชื้อได้รับการกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการเพิ่มขึ้น การสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เหมาะสม การวางระเบียบมาตรการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย การลดการเกิดขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด การนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำและใช้ใหม่ เป็นต้น และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยกำกับดูแลให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนแม่บท และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด เพื่อขอตั้งงบประมาณรายปีในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายต่อไป¹ ในการบริหารจัดการขยะชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรการทางกฎหมายในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย ที่เสนอให้รัฐบาลปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะเป็นฉบับเดียวกันและจัดไว้เป็นหมวดหมู่ในลักษณะที่เป็นประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (วิชัย โสสุวรรณณจินดา, 2558) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ที่เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครสวรรค์รณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะและแนวทางการจัดกิจกรรมที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในแผนโครงการและกิจกรรมในลักษณะเครือข่าย (ปรีชา สามารถ, 2560) การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ที่เสนอกลยุทธ์ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ เช่น การพัฒนาจัดทำแผนจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการจัดการขยะ (วิทยา ทักศนไพบูลย์, 2560) รูปแบบการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม

¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, มติคณะรัฐมนตรี การประชุมคณะรัฐมนตรี 3 พฤษภาคม 2559, [Online],

http://61.19.113.77/test02/his_data/report_ebook_list1.php?id_his=460, 2017 (December, 2).

ของวัด จังหวัดปทุมธานี ที่เสนอรูปแบบศูนย์เรียนรู้ การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของวัด จังหวัดปทุมธานี และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (พระบุญธรรม ชุมเย็น, สุนทรี จินธรรม และ ปันณรัทธ์ ถกลกักดี,2561)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นว่าการบริหารจัดการขยะของชุมชน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละพื้นที่มีลักษณะเฉพาะและสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน งานวิจัยส่วนใหญ่จะนำเสนอในรูปแบบของนโยบายและแผนดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ แต่เมื่อพิจารณาในมิติของทางนิติศาสตร์ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ จะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายในเรื่องการบริหารจัดการขยะชุมชนและสามารถเข้าถึงกลุ่มประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกเหนือจากนโยบายและแนวทางในการบริหารจัดการขยะชุมชนแล้ว กลไกทางกฎหมายในรูปแบบของข้อบัญญัติ ท้องถิ่นจะเป็นมาตรการอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีวินัยในตนเองและรู้จักรับผิดชอบต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิดอันนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างรูปแบบและพัฒนาหลักกฎหมาย การบริหารจัดการขยะชุมชนที่เหมาะสม จึงต้องมีการทบทวนวรรณกรรมดังต่อไปนี้

- 2.1 วิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.2 หลักธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
- 2.3 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.4 นโยบาย แผนแม่บท และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 ข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

2.1 วิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองราชย์ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์โลกกว่า 70 ปี ในรัชสมัยของพระองค์กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนามากที่สุด ทรงได้รับ การยอมรับจากองค์พระประมุขจากประเทศต่างๆ ทั่วโลกในฐานะของ King of Kings เป็นราชันย์ของราชาทั้งปวง การทรงงานกว่า 70 ปี นั้น ทำให้มีผลงานมากมาย เฉพาะโครงการพระราชดำริกว่าสี่พันโครงการ ขอบข่ายของการทรงงานในสาขาวิชาการต่างๆ มากมายหลายแขนง จนกว่าจะบรรยายได้หมดสิ้น สิ่งที่ทรงสอน ทรงทำให้ดูเป็นแบบอย่างล้วนแล้วแต่เป็นศาสตร์พระราชาที่คนไทยทั้งปวงควรได้เรียนรู้และนำมา

ทำตามแม้พระองค์จะไม่เสด็จอยู่แล้วก็ตาม แต่คำสอนและพระราชจริยวัตรเหล่านั้นไม่เคยจางหายไปจากใจของคนไทย ข้าแผ่นดินทั้งปวง การปฏิบัติตามแนวทางแห่งศาสตร์พระราชาก็เป็นปฏิบัติบูชาที่จะช่วยให้บ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคง ผาสุก และยั่งยืนต่อไป ในภายภาคหน้าดังที่ทรงหวังใยประชาชนคนไทยและแผ่นดินมาตลอดรัชสมัย การปฏิบัติบูชาด้วยการทำตามศาสตร์พระราชาก็เป็นการปฏิบัติธรรมบูชาพระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเช่นเดียวกันกับที่พุทธบริษัท 4 ยึดถือหลักธรรมะในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและปฏิบัติธรรม บูชาธรรม ฉันทิโกฉันทัน

ในบทความนี้ได้วิเคราะห์สังเคราะห์และนำเสนอศาสตร์พระราชาก็ประกอบด้วยสี่องค์ประกอบสำคัญดังนี้

1) จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะหลักการนำทาง ประกอบด้วย สามห่วง สองฐาน คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัว มีฐานความรู้ และฐานคุณธรรม

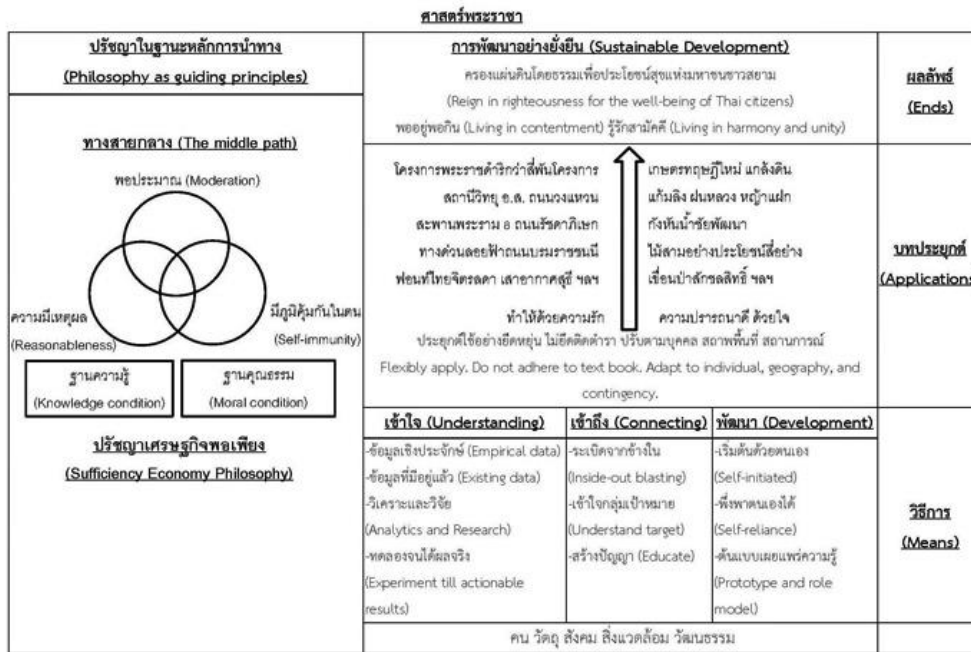
2) วิธีการของศาสตร์พระราชาก็คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยต้องเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คน วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (1) เข้าใจ หมายถึง การใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว การใช้และแสวงหาข้อมูลเชิงประจักษ์การวิเคราะห์และการวิจัยการทดลองใช้จนได้ผลจริงก่อน (2) เข้าถึง หมายถึง การระเบิดจากข้างใน เข้าใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา และสร้างปัญญาสังคม (3) พัฒนา หมายถึง การพัฒนาที่ประชาชนเริ่มต้นด้วยตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และมีต้นแบบในการเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้

3) การประยุกต์แห่งศาสตร์พระราชาก็ต้องทำให้ด้วยความรัก ความปรารถนา และด้วยใจ ต้องประยุกต์ใช้อย่างยั่งยืน ไม่ยึดติดตำรา ปรับตามบุคคล ภูมิสังคม สภาพพื้นที่ และสถานการณ์ ตัวอย่างของการประยุกต์แห่งศาสตร์พระราชาก็ได้แก่ โครงการพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่ แก้มลิง แก้มลิง ผนหลวง กังหันน้ำชัยพัฒนา หล้าแฝก เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ สถานีวิทยุ อส. ถนนวงแหวน ถนนรัชดาภิเษก ทางด่วนลอยฟ้า ถนนบรมราชชนนี สะพานพระราม 8 ฟอนท์ไทยจิตรลดา และเสาอากาศสุธี เป็นต้น

4) ผลลัพธ์ของศาสตร์พระราชาก็คือแผ่นดินโดยธรรม และประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามตามพระปฐมบรมราชโองการ พออยู่พอกิน และรู้จักสามัคคี อันเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน²

² อานันท์ สักดิ์วิรัช, “แผนภาพศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, [Online], <http://as.nida.ac.th/>, 2017 (December, 15).

ภาพที่ 1 แผนภาพปรัชญาและทฤษฎีแห่งศาสตร์พระราชา³

ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สรุปว่า วิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานหลักในการนำทาง ขั้นตอนต่อไปใช้วิธีการของศาสตร์พระราชา คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะส่งผลท้ายสุดคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2 หลักธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

2.2.1 หลักธรรมาภิบาลธรรมาภิบาล (Good Governance) ถือเป็นหลักของการบริหารสาธารณะที่ให้ความสำคัญกับหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และให้ความสำคัญกับประชาชน เพื่อมุ่งให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี แนวคิดของ “การปกครอง” “การบริหารจัดการ” หรือ governance ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มาพร้อมกับการมีอารยธรรมของ

³ อานันท์ ศักดิ์วีระชัย, “แผนภาพศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน” MGR ONLINE [Online], <https://mgronline.com/>, 2017 (December, 15).

มนุษย์ ดังนั้น เราอาจให้ความหมายของ “การปกครอง” หรือ “การบริหารจัดการ” ว่าเป็นกระบวนการของการตัดสินใจ และกระบวนการที่มีการนำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ คำว่า การปกครอง หรือ การบริหารจัดการ อาจถูกใช้ไปในหลายสถานะ เช่น ในเรื่องของการปกครอง หรือ การบริหารงานเอกชน การปกครอง หรือการบริหารงานในระดับนานาชาติ ระดับชาติ หรือ ระดับท้องถิ่น คำว่า governance เป็นเรื่องของการอภิบาลเป็นวิธีการใช้อำนาจ ขณะที่ good governance เป็นการรวมคำของ ธรรม และ อภิบาล เป็นธรรมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีในการใช้อำนาจ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกภาคต่างๆ อาทิ ภาครัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเจกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาล คือ เพื่อการมีความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

2.2.2 หลักการสำคัญของธรรมาภิบาล สำหรับประเทศไทยขอเสนอรายละเอียดของการพัฒนาดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการของสถาบันพระปกเกล้า ดังต่อไปนี้

2.2.2.1 ด้านหลักนิติธรรม Rule of Laws หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการ คือ

1) หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะหลักการแบ่งแยกอำนาจ เป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจ การตรวจสอบอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจ

2) หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

3) หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการ หรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน มีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนโดยฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้อกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจโดยปราศจากข้อบกพร่อง

4) หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหาเป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตาม

หลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

5) หลักความอิสระของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใดๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและทำการพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก 3 ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

6) หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความผิดแล้ว จะเอาผิดกับบุคคลนั้นๆ มิได้

7) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ หมายความว่า รัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

2.2.2.2 หลักคุณธรรม Ethics ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 หลักการ คือ

1) องค์กรประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างโจ่งแจ้ง หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง

2) องค์กรประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

3) องค์กรประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง

4) องค์กรประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย หรือปฏิบัติเช่นนั้นน้อยลง สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณนั้น เป็นการกระทำผิดวิชาชีพนิยม ได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของวิชาชีพนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.2.2.3 ด้านความโปร่งใส Transparency ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการ คือ

1) ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้ (1) มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น (2) โปร่งใส เห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน (3) ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน (4) มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น (5) มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่ (6) มีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง

2) ความโปร่งใสด้านให้ค้ำคุณ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้ (1) มีคำตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ (2) มีคำตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (3) มีคำตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์ (4) มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

3) ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้ (1) มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ (2) มีวิธีการพิจารณาโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม (3) มีการลงโทษจริงจัง หนักเบาตามเหตุแห่งการกระทำผิด (4) มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ (5) หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง (6) มีการปรามผู้ส่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต (7) มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว

4) ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้ (1) ประชาชนได้เข้ามามีรับรู้การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ (2) ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทานการออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ (3) ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีโอกาสควบคุมฝ่ายบริหารโดยวิธีการต่างๆ มากขึ้น (4) มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอกเข้ามามีร่วมตรวจสอบ

2.2.2.4 หลักการมีส่วนร่วม Participation ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 4 หลักการ คือ

1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดี ข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่างๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่างๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น

3) ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อनुญาโตตุลาการเพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการ

เจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

4) ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงที่สุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้มีการพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

2.2.2.5 หลักสำนักรับผิดชอบ Accountability ประกอบด้วยหลักการย่อยดังนี้

1) การมีเป้าหมายที่ชัดเจน การมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกของระบบสำนักรับผิดชอบกล่าวคือ องค์กรจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น

2) ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน จากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของโครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์กร

3) การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนักรับผิดชอบอยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารให้ความสนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในองค์กร

4) การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรม การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ๆ

5) การมีแผนการสำรอง ส่วนประกอบสำคัญขององค์กรที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนักรับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟูที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบและเข้าใจถึงแผนและนโยบายขององค์กร และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์อย่างเปิดเผย

6) การติดตามและประเมินผลการทำงาน องค์กรจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบดูว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์กร

2.2.2.6 หลักความคุ้มค่า Value for Money หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง ประกอบด้วย

1) การประหยัด หมายถึง (1) การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม (2) การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ (3) การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน (4) การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน (5) การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ

2) การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง (1) มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (2) มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (3) มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน

3) ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง (1) การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย (2) การมีการเน้นผลงานด้านบริการ (3) การมีการประเมินผลการดำเนินงาน (4) ผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ⁴

สรุปว่า หลักธรรมาภิบาลและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นวิธีการที่ดีในการใช้อำนาจเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำเอาไปประยุกต์ใช้ได้โดยเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาล คือ เพื่อการมีความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

2.3 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุ ถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน

⁴ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, “ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่” วารสารสถาบันพระปกเกล้า 2546, เล่มที่ 2 (2546) [Online], index.php?title=ธรรมาภิบาล%3A_หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่, 2017 (December, 5).

2.3.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.3.2.1 คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

2.3.2.2 ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกัน อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาวเกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

2.3.2.3 การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

2.3.2.4 การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติ และยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

2.3.2.5 การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

2.3.2.6 การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

2.3.2.7 การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะรับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

2.3.2.8 การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อ

แก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2.3.3 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อพึงสังเกต คือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

2.3.3.1 ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่างๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใดๆ

2.3.3.2 ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่างๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

2.3.3.3 ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชนเพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

2.3.3.4 ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อน และมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินพุตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

2.3.3.5 ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการเป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ที่วางไว้

2.3.3.6 ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติ และการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจ

อย่างสมบูรณ์ และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด⁵

สรุปว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน มีหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ และระดับการควบคุมโดยประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งการมีส่วนร่วมไม่ว่าระดับใดจะทำให้การตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพการตัดสินใจดีขึ้น เป็นการสร้างฉันทามติ สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดความขัดแย้งและต่อต้านจากประชาชน

2.4 นโยบาย แผนแม่บท และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 -2579)

2.4.1.1 สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในสถานการณ์ปัจจุบันที่อาจนำมาสู่การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชน ได้แก่ ปัญหาทลไกและสถาบันที่มีอยู่ดำเนินการบริหารจัดการโดยมิได้คำนึงถึงข้อกฎหมายใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้นตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ ฯ พ.ศ. 2560 ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ไม่สามารถลดอัตราการเกิดได้อย่างแท้จริง และศักยภาพการเก็บขนและบำบัดยังไม่เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด ขยะอุตสาหกรรมและกากของเสียอันตรายมีการลักลอบทิ้งอย่างไม่ถูกหลักวิชาการ และเป็นอันตรายต่อสุขภาพประชาชน

2.4.1.2 ยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่อาจนำมาสู่ การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการขยะชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยต้องปรับกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้ทุกภาคี โดยเฉพาะชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการให้มากที่สุด เน้นหลักการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีระบบภาษีสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ภาษีการปล่อยมลพิษและภาษีเพื่อการอนุรักษ์

⁵ จเร พันธุ์เปรื่อง และเรณูมาศ รักษาแก้ว, “การมีส่วนร่วมของประชาชน” สถาบันพระปกเกล้า, [Online], index.php?title=การมีส่วนร่วมของประชาชน, 2017 (December, 16).

ทรัพยากรธรรมชาติ กำหนดค่าธรรมเนียมนการจัดการมลพิษและก๊าซเรือนกระจก และ ค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบการวางเงินประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงโครงสร้างภาษี ส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับปรุงระบบ โครงสร้าง องค์กร กลไก กระบวนการยุติธรรม และกฎหมายในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ⁶

สรุปว่า ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 -2579) ทำให้เกิดความเข้าใจ ในกรอบแนวคิดและสภาพปัญหากฎหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ฯ พ.ศ. 2560 สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางด้านกฎหมายที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบการบริหารจัดการขยะที่ต้องมีการพัฒนาขึ้น โดยเฉพาะในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนากฎหมายนั้นควรต้องใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อมมา เกี่ยวข้อง

2.4.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564

2.4.2.1 ภาพรวมการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชน ได้แก่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals: SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น ในขณะที่การกำหนด เป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยเริ่มจากการมีส่วนร่วมทั้งจาก ภาครัฐและเอกชนในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

2.4.2.2 การประเมินสภาพแวดล้อมการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชน ได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพ สิ่งแวดล้อม เร่งแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม

2.4.2.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นจุดอ่อนสำคัญต่อ

⁶ สำนักนายกรัฐมนตรี, “ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579),” 20 สิงหาคม 2560.

การรักษาฐานการผลิตและการให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีวิตของคนไทย ซึ่งจะส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต⁷

สรุปว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ทำให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่ยึดเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ใน พ.ศ. 2579 บนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน ในเรื่องสิ่งแวดล้อมใช้ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เริ่มต้นจากครัวเรือน ชุมชน ตำบล การที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จะกระทำได้อาศัยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจุดเริ่มต้น โดยเฉพาะการบริหารจัดการขยะชุมชน อาจกำหนดมาตรการ การรณรงค์ การให้ความรู้ การจัดให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในส่วนเครื่องมือในการขับเคลื่อนอาจต้องออกกฎหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเสริม

2.4.3 แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564)

การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย มีกรอบแนวคิดมาจากการลดขยะมูลฝอยที่ต้นทางประกอบด้วย การใช้น้อย การใช้ซ้ำ และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ตามหลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) การกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม (Cluster) และการนำมาใช้ประโยชน์โดยแปรรูปผลิตพลังงานหรือปุ๋ยอินทรีย์ โดยการจัดการขยะมูลฝอยต้องดำเนินการให้ครบวงจรตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย กำหนดมาตรการในการจัดการ 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการลดการเกิดขยะมูลฝอย และของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายและมาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยสอดคล้องกับทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564

2.4.3.1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของเป้าหมายตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (พ.ศ. 2559-2564) ได้แก่

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานสำคัญในการนำมาตรการและการปฏิบัติในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตั้งแต่จัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนที่ต้นทาง การขนส่ง ไปจนถึงการกำจัดขยะมูลฝอยของเสียอันตรายชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อ รวมถึงการนำขยะมูลฝอยตกค้างไปกำจัด

⁷ สำนักนายกรัฐมนตรี, “สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564,” 2 กุมภาพันธ์ 2560.

อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะส่งผลให้ขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2) มีกฎหมาย ฎระเบียบเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลักดันให้มีกฎหมายเฉพาะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีเอกภาพ รวมถึงพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการของเสียอันตรายจากชุมชน โดยเฉพาะซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดได้รวมทั้งการสร้างระบบและกลไกที่สนับสนุนให้เอกชนลงทุนและยกเว้นหรือยกเลิกขั้นตอนกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

3) กระทรวงสาธารณสุขผลักดันการดำเนินการแบบศูนย์รวมในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อและกากกัมมันตรังสีในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในภาพรวมของประเทศ

4) กระทรวงอุตสาหกรรมต้องผลักดันให้ให้โรงงานผู้ก่อกำเนิดกากอุตสาหกรรมในประเทศเข้าสู่ระบบการจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามกฎหมายและตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนแม่บทฯ และแผนการจัดการกากอุตสาหกรรม พ.ศ.2558-2562

5) การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยมีแหล่งงบประมาณหลัก ประกอบด้วย งบประมาณจากภาครัฐ โดยใช้งบประมาณแผ่นดิน เงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการให้เอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุน ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 เพื่อใช้ในการก่อสร้างและเดินระบบจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน

6) การแบ่งหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายให้ชัดเจน ระหว่างการบังคับใช้กฎหมาย (Regulator) และการควบคุม (Operator)

7) คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดติดตามและกำกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดที่สอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ

2.4.3.2 กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชน ได้แก่

1) หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) เพื่อให้เกิดการใช้ซ้ำ การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ณ แหล่งกำเนิด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนและประชาชนให้เกิดวินัย ลดการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เพื่อลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ณ แหล่งกำเนิด สนับสนุนการผลิตและการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ส่งเสริมให้มีการใช้ซ้ำ การคัดแยก และนำขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายไปใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุดก่อนการกำจัดในขั้นสุดท้าย ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจรีไซเคิล รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้ครัวเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ และภาคบริการทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว คัดแยกและลดปริมาณในส่วนของภาคเอกชนต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการใช้วัสดุที่สามารถใช้ซ้ำหรือนำกลับมาแปรรูปใช้ใหม่ตามหลักการ 3Rs ภาครัฐเป็นผู้นำในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในหน่วยงาน และส่งเสริมการใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) การกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม และการแปรรูปผลิตพลังงาน จัดการขยะมูลฝอยของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดระบบรองรับการเก็บรวบรวมขนส่งแบบแยกประเภท ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม (Cluster) โดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม เน้นการจัดการและการกำจัดขยะมูลฝอยให้ครบวงจรเพื่อลดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบคัดแยกระบบหมักปุ๋ยเตาเผาการฝังกลบ ส่วนการนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปเป็นพลังงาน เช่น นำมาเป็นเชื้อเพลิง เพื่อผลิตไฟฟ้าการผลิตก๊าซชีวภาพ (Biogas) เป็นต้น ถือเป็นผลพลอยได้ และเป็นแรงจูงใจให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุน รวมทั้งการผลักดันให้มีศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายชุมชนของจังหวัด และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพหรือเอกชนเข้ามาบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อแบบศูนย์รวมให้ครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ และจัดให้มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยหรือการแปรรูปเพื่อผลิตพลังงาน รวมถึงกำหนดแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยเป็นการเฉพาะสำหรับพื้นที่ท่องเที่ยวและพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ออกกฎระเบียบกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมค่าบริการ หลักเกณฑ์และมาตรฐานการลด คัดแยก เก็บรวบรวมขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอยของเสียอันตรายชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อรวมถึงหลักเกณฑ์แนวทางการจัดการ คู่มือปฏิบัติเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นำไปใช้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย

3) ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ส่งเสริมบทบาทของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึก รวมทั้งการสร้างวินัยในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน ตั้งแต่การคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทางจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้ายให้ข้อมูลข่าวสารและสามารถเข้าร่วมรับรู้ให้ข้อเสนอแนะร่วมตัดสินใจและร่วมมือ ในการดำเนินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายบนฐานข้อมูลทางวิชาการที่เกิดการยอมรับทุกส่วนตั้งแต่ต้น เพื่อลดความขัดแย้งและการต่อต้านจาก

ประชาชน ในการก่อสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายและส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุนดำเนินงานระบบจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากจะมีความพร้อมและมีศักยภาพ รวมทั้งสามารถบำรุงรักษาและดูแลระบบในระยะยาวได้ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการลงทุนจากภาครัฐและราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ เครื่องจักรส่งเสริมให้ผู้ผลิตรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของตนเองเมื่อหมดอายุการใช้งานตั้งแต่การเก็บรวบรวม การรีไซเคิลและการบำบัดกำจัดอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) เพื่อส่งเสริมการปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อมของกระบวนการผลิตอย่างครบวงจร ซึ่งจะช่วยผลักดันให้ผู้ผลิตปรับปรุงการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยลดการใช้สารอันตรายและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ง่ายต่อการนำกลับมาใช้ใหม่ รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการรวบรวมและขนส่งไปกำจัดอย่างเหมาะสมอันเป็นการสนับสนุนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการสร้างระบบรวบรวมของเสียอันตรายชุมชนและระบบฝากคืนบรรจุภัณฑ์ (Deposit Refund) ในพื้นที่เอกชน เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือพื้นที่สาธารณะ

2.4.3.3 มาตรการการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ได้แก่

1) สนับสนุนและขยายผลให้มีการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ รวมทั้งสถานบริการต่างๆ ทั้งในชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย สนับสนุนการเลือกใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้เกิดกลไกการค้าแยกและนำขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุด ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เลือกใช้วัสดุที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ลดของเสียในขั้นตอนการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนานขึ้น สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้ง เพื่อให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable consumption and production)

2) มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจังหวัดดำเนินการเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง จัดให้มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster) โดยใช้เทคโนโลยีแบบผสมผสานอย่างเหมาะสม จัดให้มีสถานที่รวบรวมและจัดการของเสียอันตรายชุมชน สถานที่กำจัดกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย และศูนย์กำจัดมูลฝอยติดเชื้อให้เพียงพอ โดยสนับสนุนภาคเอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุนดำเนินงานระบบจัดการขยะมูลฝอยพัฒนา และปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย รวมทั้งเข้มงวดการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

3) มาตรการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ตั้งแต่การลดการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการรวมทั้งสถานบริการต่างๆ การคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้าย พัฒนาการความรู้รูปแบบเทคโนโลยีการบำบัด/กำจัดขยะมูลฝอยของเสียอันตรายรวมถึงวัสดุทดแทนวัสดุที่ใช้เป็นบรรจุภัณฑ์และกำจัดยาก พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในและนอกระบบโรงเรียน พัฒนาและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแรงจูงใจในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายโดยใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์และกลไกทางสังคม รวมทั้งสร้างตัวชี้วัดร่วม (Joint KPI) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ร่วมกัน

2.4.3.4 การปฏิบัติ

1) มาตรการลดการเกิดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด

(1) การลดปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใหม่หรือขยะมูลฝอยใหม่เป็นขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกวัน ซึ่งจะมีปริมาณมากน้อยตามอัตราการเกิดขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจึงต้องดำเนินการ

ก. สนับสนุนให้ประชาชน สถานศึกษา สถานประกอบการ และสถานบริการดำเนินการลดและคัดแยกขยะ มูลฝอยและของเสียอันตรายนำกลับมาใช้ประโยชน์ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะชุมชน

ข. สนับสนุนให้ประชาชนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ซ้ำหรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้

ค. กำหนดให้สถานที่ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา เป็นต้นแบบในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในหน่วยงาน รวมถึงการให้ภาคเอกชน สถานประกอบการที่จำหน่ายสินค้า ลด ละ และเลิกการใช้ถุงพลาสติก กล่องโฟมหรือบรรจุภัณฑ์กำจัดยาก

ง. สนับสนุนการลดการใช้พลาสติกและโฟมในสถานที่ท่องเที่ยว การนำขยะคืนถิ่น รวมถึงการกำหนดให้มีการมัดจำ คืนเงิน ขวดและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นขยะมูลฝอยในสถานที่ท่องเที่ยว

จ. กำหนดให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการลดคัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เช่น การจัดตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลให้แก่เด็กและเยาวชน

ฉ. สนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคบริการ (Green Procurement) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน

ช. ส่งเสริมภาคการผลิตในการออกแบบ/ผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มีอายุการใช้งานนานขึ้นและสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้ง รวมทั้งส่งเสริมการใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่

ซ. ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อลดหรือป้องกันการเกิด ของเสียจากกระบวนการผลิต และส่งเสริมการนำของเสียหรือวัสดุผลพลอยได้ไปใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร

ณ. การพัฒนาระบบแลกเปลี่ยนของเสีย (Waste Exchange System) โดยการคัดแยกและนำของเสียจากกระบวนการผลิตระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมไปใช้เป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตของโรงงานอื่น นำไปใช้ซ้ำ หรือแปรรูปใช้ใหม่

2) มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

(1) เพิ่มศักยภาพการจัดเก็บและขนส่งขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

ก. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินประสิทธิภาพการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายและปรับปรุง/จัดหาเครื่องจักรอุปกรณ์และสถานที่เก็บรวบรวมและยานพาหนะขนส่งขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายอย่างเพียงพอและเหมาะสม

ข. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนที่ต้นทาง เก็บรวบรวมขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนแบบแยกประเภท หรืออาจกำหนดเวลาการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ค. พัฒนาระบบการคัดแยกและเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมและเพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น

ง. สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมเกินกว่า 30 กิโลเมตร หากจำเป็นต้องส่งขยะมูลฝอยมากำจัดร่วมยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม และไม่มีรถขนส่งขยะมูลฝอยเพียงพอที่จะขนส่ง ไปศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม ควรจัดให้มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเพื่อรวบรวมขยะมูลฝอยรอการขนส่งไปยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมและลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยจะต้องพิจารณาตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

- ก) ระยะทางการขนส่งขยะมูลฝอยไปยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม 30-50 กิโลเมตร ทั้งนี้ต้องพิจารณาความคุ้มค่าในการขนส่งไปยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมด้วย
- ข) การออกแบบและการก่อสร้างสถานีขนถ่ายขยะ มูลฝอยให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานหรือข้อกำหนดของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือ มาตรฐานอื่นที่ยอมรับได้
- ค) ความสามารถและการบริหารจัดการระดับท้องถิ่น และความ พร้อมของบุคลากรในการดำเนินการ
- ง) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบันทึกข้อตกลง (MOU) ความ ร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในการขนส่งขยะมูลฝอยมารวบรวมยังสถานี ขน ถ่าย ก่อนส่งไปยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม และต้องมีการทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการยอมรับ ของประชาชนในพื้นที่
- จ. กระทรวงอุตสาหกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องเข้มงวดการ ตรวจสอบและควบคุมระบบเอกสารกำกับการขนส่ง (Manifest System) กากอุตสาหกรรมที่ เป็นอันตรายทั่วประเทศ และกำกับดูแลการขนส่งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายทั่วประเทศ ด้วยระบบการติดตามตำแหน่ง (GPS) รวมทั้งกำหนดข้อบังคับทางกฎหมายให้รถของเสียอันตราย ติดป้ายหรือสัญลักษณ์บ่งชี้ว่าเป็นรถขนส่งของเสียอันตราย
- ฉ. กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้มงวดการ ตรวจสอบระบบเอกสารกำกับการขนส่ง (Manifest System) มูลฝอยติดเชื้อจากสถานบริการ สาธารณสุขและกำหนดให้มีระบบเอกสารกำกับการขนส่ง (Manifest System) สำหรับมูลฝอย ติดเชื้อจากสถานบริการสาธารณสุขขนาดเล็ก (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล คลินิก คน/สัตว์ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตราย) ตลอดจนมีแบบติดตาม และควบคุมที่เข้มงวด
- ช. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท และการกำหนด อัตราค่าธรรมเนียมการเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อบังคับใช้ในพื้นที่ของตนเองให้เหมาะสม
- ซ. สนับสนุนให้มีการจัดระบบผู้คัดแยกขยะมูลฝอยรายย่อย (ซาเล้ง) ร้านค้าของเก่าและเครือข่ายกิจกรรมรีไซเคิลชุมชน และตลาดนัดรีไซเคิล เพื่อเพิ่มทางเลือกและ ช่องทางในการคัดแยกขยะมูลฝอย
- ณ. สร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในการจัดให้มีระบบการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เมื่อหมดอายุการใช้งานตั้งแต่การเก็บ รวบรวมการเก็บขน การรีไซเคิลและการบำบัด กำจัดอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ตามหลักการ ขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) รวมทั้งแบบ

รวบรวมในพื้นที่สาธารณะ หรือชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชน

ญ. พัฒนาระบบรวบรวมของเสียอันตรายหรือขยะรีไซเคิลในพื้นที่ของรัฐหรือเอกชนที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ห้างสรรพสินค้าและส่งเสริมระบบเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ (Deposit Refund)

3) สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยใหม่ที่เกิดขึ้นรายวัน ควรได้รับการจัดการและกำจัดให้หมดเป็นประจำวัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างขึ้นอีก และให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน โดยจัดให้มีสถานที่หรือศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมเพื่อกำจัดขยะมูลฝอย หรือแปรรูปขยะมูลฝอยเพื่อผลิตพลังงาน จะต้องมีการคัดแยกขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์มากที่สุด ส่วนที่เหลือจึงนำไปกำจัดยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม ซึ่งจะทำให้ขนาดพื้นที่ที่ใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยลดลง และยังลดต้นทุนการกำจัดอีกด้วย ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มพื้นที่ดังนี้ จัดให้มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster) การรวมกลุ่มพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อรองรับการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster) เป็นการรวมกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างระบบจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เน้นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ เช่น ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ก๊าซชีวภาพ แปรรูป ผลิตพลังงาน เป็นต้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมจะต้องมีความพร้อม และศักยภาพในการบริหารจัดการศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม และควรต้องมีข้อตกลงร่วมกัน (MOU) กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะนำขยะมูลฝอยมากำจัดร่วมในระยะยาว ทั้งการกำจัดโดยตรง หรือส่งไปรวบรวมยังสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย ซึ่งจะส่งผลให้มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพิ่มขึ้น สามารถขยายพื้นที่รับบริการได้กว้างขวาง ลดความซ้ำซ้อนในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากการรวมกลุ่มพื้นที่เป็นการดำเนินการร่วมกัน โดยใช้สถานที่และอุปกรณ์ร่วมกัน ลดปัญหา ข้อจำกัดเรื่องการจัดการหาพื้นที่บุคลากรทำให้ประหยัดวงเงินงบประมาณการรวมกลุ่มพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster)⁸

⁸ กรมควบคุมมลพิษ, “แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564)” สิงหาคม

สรุปว่า แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564) ทำให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิดที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชนหลายส่วน ได้แก่

1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของเป้าหมายตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอย (พ.ศ. 2559 – 2564) ที่กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีกลไกทางกฎหมายในการบริหารจัดการขยะชุมชน และในการบริหารจัดการขยะชุมชนต้องบูรณาการร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นหรือร่วมทุนกับภาคเอกชนได้

2) กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะชุมชน ต้องใช้หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) การกำจัดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายแบบศูนย์รวม (Cluster) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การสร้างวินัยในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การให้ข้อมูลข่าวสาร และเข้าร่วมรับรู้ให้ข้อเสนอแนะร่วมตัดสินใจในการดำเนินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อลดความขัดแย้งและการต่อต้านจากประชาชน

3) มาตรการการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่บ้านเรือน สถานศึกษา สถานประกอบ การเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจังหวัด โดยจัดให้มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster) การสร้างจิตสำนึก ให้กับประชาชนตั้งแต่ระดับเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

4) การปฏิบัติ ใช้มาตรการลดการเกิดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด โดยการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใหม่ สนับสนุนให้ประชาชนลดและคัดแยกขยะมูลฝอยและนำกลับมาใช้ประโยชน์ ให้ประชาชนเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้มาตรการเพิ่มศักยภาพการจัดการขยะมูลฝอยโดยเพิ่มศักยภาพการเก็บและขนส่งขยะมูลฝอยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินประสิทธิภาพการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย ดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอย ที่ต้นทาง เก็บรวบรวม แยกประเภท ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวม และการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อบังคับ ใช้ในพื้นที่ของตนเองให้เหมาะสม

5) สร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ควรจัดการและกำจัดให้หมดเป็นประจำทุกวัน จัดให้มีสถานที่หรือศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม (Cluster) การรวมกลุ่มพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อสร้างระบบจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน เนื่องจากการรวมกลุ่มพื้นที่ดำเนินการร่วมกัน โดยใช้สถานที่และอุปกรณ์ร่วมกัน ลดปัญหาข้อจำกัดเรื่องการจัดหาราพื้นที่ บุคลากร ทำให้ประหยัดวงเงินงบประมาณ

2.4.4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2.4.4.1 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีสิทธิเข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะ ต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการ ดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และการ พิจารณาข้อเสนอแนะนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วม รวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย ตามมาตรา 43

2.4.4.2 หน้าที่ของรัฐ รัฐมีหน้าที่อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ การดำเนินการใดของรัฐ ถ้า การนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนหรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องศึกษาและประเมินผล กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความ คิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนการพิจารณาอนุญาต ตาม มาตรา 57 และมาตรา 58

2.4.4.3 แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนด นโยบายตามหมวดนี้ ในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้รัฐมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการ พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ กฎหมายต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทุกภาคส่วน ให้รัฐพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วน ท้องถิ่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก กฎหมาย อย่างรอบด้าน รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนำมา ประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกชั้นตอน ตามมาตรา 64 มาตรา 65 มาตรา 76 และมาตรา 77⁹

สรุปว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ทำให้เกิดความเข้าใจใน กรอบแนวคิด การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่ ประชาชน มีสิทธิเข้าร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะชุมชน การกำหนดให้รัฐมี หน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญฯ บัญญัติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่บริหาร

⁹“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560)

จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ การกำหนดให้ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายดังกล่าวต้องมีบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ พึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย เช่น ข้อบัญญัติท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะชุมชน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

2.4.5 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561

2.4.5.1 คำว่า “ขยะมูลฝอย” อยู่ในความหมายของ คำว่า “ของเสีย” ซึ่งถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกาก ตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้นที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ และกำหนดให้ “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” ในรูปแบบต่างๆ เช่น มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการตามกฎหมายฉบับนี้มาตรา 4

2.4.5.2 การขจัดขยะมูลฝอยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ถ้าไม่มีกฎหมายเฉพาะให้กระทรวงที่เกี่ยวข้องออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และวิธีการเพื่อการควบคุมเก็บรวบรวม การจัดการบำบัดและกำจัดด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการตามมาตรา 78 และมาตรา 79¹⁰

สรุปว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ทำให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิดเรื่องของขยะมูลฝอยได้มีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.4.6 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

2.4.6.1 ราชการส่วนท้องถิ่น จะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้ และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ตามมาตรา 4 และมาตรา 5

2.4.6.2 มาตรการทางกฎหมายในการบริหารจัดการขยะชุมชน เช่น การห้ามทิ้งสิ่งปฏิกูลมูลฝอยในที่สาธารณะหรือปล่อยปละละเลยให้มีสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่ดินของตนในสภาพที่ประชาชนอาจเห็นได้จากที่สาธารณะ ตามมาตรา 29

¹⁰ “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37 (4 เมษายน 2535)

2.4.6.3 การจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น การจัดการของเสียอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน และเอกชนสามารถหาประโยชน์จากการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยโดยทำเป็นธุรกิจหรือโดยได้รับประโยชน์ตอบแทนด้วยการคิดค่าบริการ ต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามมาตรา 34/1 และมาตรา 34/2

2.4.6.4 ราชการส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ออกข้อกำหนดของท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1) กำหนดหลักเกณฑ์การจัดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในสถานที่เอกชนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไปได้

2) กำหนดวิธีการคัดแยก เก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

3) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการให้บริการของราชการส่วนท้องถิ่น ในการเก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

4) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาต

5) กำหนดการอื่นใดที่จำเป็นเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย เพื่อให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะและการปฏิบัติหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นในการคัดแยก เก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยจัดให้มีที่รองรับสิ่งปฏิกูล และมูลฝอยตามที่สาธารณะและสถานสาธารณะให้เพียงพอและถูกสุขลักษณะ ตามมาตรา 34/3

2.4.6.5 กำหนดให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเสนอแนะ แนะนำ และช่วยเหลือราชการส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำแผนงานโครงการในการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ซึ่งต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด ตามมาตรา 34/4

2.4.6.6 กำหนดบทลงโทษผู้ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย โดยมิได้รับใบอนุญาต ผู้ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่น ซึ่งมีโทษจำคุกและโทษปรับตามมาตรา 58/1 และมาตรา 58/2

2.4.6.7 กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย เช่น การเก็บ และขนมูลฝอย การกำจัดมูลฝอย ตามอัตราค่าธรรมเนียมท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้

2.4.6.8 นอกจากนี้ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) โฆษณาให้ประชาชนได้ทราบถึงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

2) สอดส่องและกวดขันไม่ให้มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้โดยเคร่งครัด

3) ตักเตือนผู้กระทำความผิด หรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขหรือขจัดความสกปรกหรือความไม่เป็นระเบียบหรือความไม่เรียบร้อยให้หมดไป

4) จับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำสั่งเตือนและดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ตามมาตรา 44¹¹

สรุปว่า พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ทำให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิดเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการขยะชุมชน

2.4.7 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

2.4.7.1 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจตามกฎหมายฉบับนี้ ตามมาตรา 4

2.4.7.2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เช่น การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย เป็นต้น ตามมาตรา 16¹²

สรุปว่า พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้เกิดความเข้าใจในกรอบแนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะที่หลากหลายและกำหนดรวมถึงการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองการกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลโดยชัดเจน

2.4.8 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552

2.4.8.1 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 67

2.4.8.2 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ อาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้บังคับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดค่าธรรมเนียมที่

¹¹“พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 5 ก (15 มกราคม 2560)

¹²“พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2542)

จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท ตาม มาตรา 71¹³

สรุปว่า พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ทำให้เกิดความเข้าใจ ในกรอบแนวคิดองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และอาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้บังคับในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลได้ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

2.5 ข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย

2.5.1 สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย พ.ศ. 2559

จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยที่ผ่านมา พบว่า แนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงอัตราการเกิดขยะมูลฝอยของประเทศไทยก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในประเทศไทย 27.06 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดขยะมูลฝอยที่ 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

ตารางที่ 1 ปริมาณและอัตราขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ปี พ.ศ. 2551-2559

ปี พ.ศ.	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ล้านตัน)	อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (กิโลกรัม/คน/วัน)
2551	23.93	1.03
2552	24.11	1.04
2553	24.22	1.04
2554	25.35	1.08
2555	24.73	1.05
2556	26.77	1.15
2557	26.19	1.11
2558	26.85	1.13
2559	27.06	1.14

13. “พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537,” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก (2 ธันวาคม 2537)

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2551-2555 ได้จากการคาดการณ์ และข้อมูลปี 2556-2559 ได้จากการสำรวจข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด

ที่มา: รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 กรมควบคุมมลพิษ

สรุปว่า สำหรับประเทศไทย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี รวมทั้งปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนมีความใส่ใจการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 2 ปริมาณและอัตราขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ปริมาณที่ถูกกำจัด-ถูกนำมาใช้ประโยชน์) ปี 2551-2559

ปี พ.ศ.	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ล้านตัน)	ปริมาณขยะมูลฝอย ที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้อง		ปริมาณขยะมูลฝอย ที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์	
		(ล้านตัน)	(ร้อยละ)	(ล้านตัน)	(ร้อยละ)
2551	23.93	5.69	24%	3.45	14%
2552	24.11	5.97	25%	3.86	16%
2553	24.22	5.77	24%	3.90	16%
2554	25.35	5.64	22%	4.10	16%
2555	24.73	5.83	24%	5.28	21%
2556	26.77	7.27	27%	5.15	19%
2557	26.19	7.88	30%	4.82	18%
2558	26.85	8.34	31%	4.94	18%
2559	27.06	9.57	35%	5.81	21%

ที่มา: รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 กรมควบคุมมลพิษ

สรุปว่า สถานการณ์ที่ผ่านมายยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงทุกปี ในขณะที่อัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัด และอัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ วิกฤตปัญหาขยะมูลฝอยจึงถือเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งด้านปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้องยังคงไม่ได้รับการปรับปรุงรวมทั้งในสังคมเมืองที่มีการขยายตัวสูงตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในสังคมเมืองเพิ่มขึ้นตามไป¹⁴

2.5.2 ผลการประเมินสถานการณ์ขยะมูลฝอยทั่วประเทศ พ.ศ. 2559

กรมควบคุมมลพิษ โดยสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1-16 และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด ได้ดำเนินโครงการสำรวจข้อมูลขยะมูลฝอยทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2559 โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ ประกอบด้วย เทศบาลและเมืองพัทยา จำนวน 2,442 แห่ง องค์กรบริหารส่วนตำบล จำนวน 5,334 แห่ง ในการจัดทำแบบสำรวจ และการลงพื้นที่เพื่อสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นปัจจุบัน

จากการสำรวจข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของประเทศไทย พบว่า ในปี 2559 มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นประมาณ 27.06 ล้านตัน หรือประมาณ 74,130 ตันต่อวัน โดยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) จำนวน 7,777 แห่ง มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 4,711 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขน ขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 3,066 แห่ง

2.5.2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 4,711 แห่ง พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นทั้งหมด ประมาณ 21.05 ล้านตัน หรือประมาณ 57,663 ตัน ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 78 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ โดยพบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่มีการดำเนินการเก็บขนเพื่อนำไปกำจัดทิ้งสิ้น ประมาณ 15.76 ล้านตัน หรือประมาณ 43,173 ตันต่อวัน โดยขยะมูลฝอยชุมชนที่เก็บขนได้ ถูกขนส่งไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ประมาณ 9.75 ล้านตัน หรือ 26,721 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 62 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เก็บขนได้

¹⁴กรมควบคุมมลพิษ, “รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559,” กุมภาพันธ์ 2560. หน้า 4-6.

ทั้งนี้ ภายในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องต้องมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปกำจัด ทำให้ขยะมูลฝอยที่เข้าสู่ระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องมีปริมาณ 9.75 ล้านตัน หรือ 26,221 ตันต่อวัน ในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องและใช้งานได้ จำนวน 328 แห่ง สำหรับปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนอีกประมาณ 6.01 ล้านตัน หรือ 16,452 ตันต่อวัน หรือคิดเป็น ร้อยละ 38 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เก็บขนได้ จะถูกนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเผากลางแจ้ง การเทกองทิ้งในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้าง การกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ ผังกลบขยะมูลฝอยแบบเทกองควบคุมที่มีขนาดรองรับขยะมูลฝอยมากกว่า 50 ตันต่อวัน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและในพื้นที่ห่างไกล พบว่ามีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง จำนวน 2,468 แห่ง

2.5.2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 3,066 แห่ง พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นทั้งหมด ประมาณ 6.01 ล้านตัน หรือ 16,467 ตัน ต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 22 ของปริมาณ ขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ โดยขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนั้น ประชาชนในพื้นที่จะดำเนินการกำจัดในครัวเรือน โดยการเทกองและเผาในที่โล่ง หรือลักลอบทิ้งในพื้นที่ สาธารณะ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในอนาคตได้¹⁵

สรุปว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชนมีจำนวน 4,711 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 3,066 แห่ง จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด 7,777 แห่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่มีการดำเนินการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยชุมชนเกือบ 50% และคาดว่าน่าจะยังดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.5.3 จังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างและวิกฤตปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย การจัดทำระดับจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้องนั้น มีจุดประสงค์เพื่อแสดงลำดับของจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่ตกค้างของแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นการกระตุ้นให้จังหวัดเกิดความตื่นตัวในการแก้ไขปัญหาของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง และเพื่อเป็นการลดมลพิษของขยะมูลฝอยที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ได้¹⁶

¹⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 14-15.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 28.

ตารางที่ 3 ลำดับจังหวัดที่มีปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง พ.ศ. 2559

ลำดับที่	จังหวัด	ปริมาณขยะตกค้าง (ตัน)
1	ฉะเชิงเทรา	1,242,000
2	นครศรีธรรมราช	1,093,053
3	ขอนแก่น	754,904
4	พระนครศรีอยุธยา	642,566
5	สมุทรปราการ	616,143
70	อุทัยธานี	1,296

ที่มา: รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 กรมควบคุมมลพิษ

สรุปว่า จากการจัดลำดับจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง พบว่าจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสูงที่สุด คือ ลำดับที่ 1 จังหวัดฉะเชิงเทรา (1,242,000 ตัน) ลำดับที่ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช (1,093,053 ตัน) ลำดับที่ 3 จังหวัดขอนแก่น (754,904 ตัน) ลำดับที่ 4 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (642,566 ตัน) และลำดับที่ 5 จังหวัดสมุทรปราการ (616,143 ตัน)¹⁷ ในส่วนของจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 70 (1,296 ตัน)

ตารางที่ 4 ลำดับจังหวัดที่มีวิกฤตปัญหาการจัดการจัดการขยะมูลฝอย พ.ศ. 2559

ลำดับที่	จังหวัดที่มีวิกฤตปัญหาการจัดการจัดการขยะมูลฝอย	
	จังหวัด	คะแนนประเมิน (เต็ม 100 คะแนน)
1	ฉะเชิงเทรา	85.03
2	นครศรีธรรมราช	76.28
3	ขอนแก่น	60.39
4	ร้อยเอ็ด	54.96

¹⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 31.

5	พระนครศรีอยุธยา	52.96
64	อุทัยธานี	18.64

ที่มา: รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 กรมควบคุมมลพิษ

สรุปว่า จากคะแนนการจัดลำดับวิกฤตด้านการจัดการ ขยะมูลฝอยของประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากคะแนนดังกล่าวแล้ว พบว่า จังหวัดที่มีคะแนนสูงสุด 5 ลำดับ ได้แก่ ลำดับที่ 1 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีคะแนนสูงสุดที่ 85.03 แต่มี ลำดับที่ 2 จังหวัดนครศรีธรรมราช (76.28) ลำดับที่ 3 จังหวัดขอนแก่น (60.39) ลำดับที่ 4 จังหวัดร้อยเอ็ด (54.96) และลำดับที่ 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (52.96)¹⁸ ในส่วนของจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 64 (18.64)

รูปแบบของปัญหาที่ส่งผลต่อค่าคะแนนวิกฤตคือ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง และปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างอยู่ในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาคือมุ่งเน้นที่การกำจัดขยะมูลฝอยเก่าที่ตกค้าง รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยให้ดำเนินการได้อย่างถูกต้องหรือดำเนินการปิดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่มีขนาดเล็ก โดยมุ่งเน้นการรวมกลุ่มของพื้นที่นำขยะมูลฝอยไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

ตารางที่ 5 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการแปรรูปขยะมูลฝอยโดยการคัดแยกเพื่อผลิตเชื้อเพลิง (RDF)

ลำดับที่	พื้นที่ที่มีศักยภาพในการแปรรูปขยะมูลฝอยโดยการคัดแยกเพื่อผลิตเชื้อเพลิง (RDF)	
	จังหวัด	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1	พระนครศรีอยุธยา	เทศบาลตำบลสามเมือง
2	ยโสธร	เทศบาลตำบลกุดชุมพัฒนา
3	ยโสธร	เทศบาลตำบลค้อวัง
4	ศรีสะเกษ	เทศบาลเมืองศรีสะเกษ
5	ศรีสะเกษ	เทศบาลตำบลขุนหาญ

¹⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 38.

41	อุทัยธานี	เทศบาลเมืองอุทัยธานี
----	-----------	----------------------

ที่มา: รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 กรมควบคุมมลพิษ

สรุปว่า จากการจัดลำดับพื้นที่ที่มีศักยภาพในการแปรรูปขยะมูลฝอยโดยการคัดแยกเพื่อผลิตเชื้อเพลิง (RDF) พื้นที่ที่มีศักยภาพ ลำดับที่ 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลตำบลสามเมือง ลำดับที่ 2 จังหวัดยโสธร หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลตำบลกุดชุมพภูมิพัฒนา ลำดับที่ 3 จังหวัดยโสธร หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลตำบลค้อวัง ลำดับที่ 4 จังหวัดศรีสะเกษ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองศรีสะเกษ ลำดับที่ 5 จังหวัด ศรีสะเกษ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลตำบลขุนหาญ¹⁹ ในส่วนของจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 41 หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองอุทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 6 พื้นที่เหมาะสมเป็นศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนของจังหวัด

อันดับที่	พื้นที่เหมาะสมเป็นศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนของจังหวัด	
	จังหวัด	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร
2	เชียงใหม่	เทศบาลนครเชียงใหม่
3	เชียงราย	เทศบาลนครเชียงราย
4	แม่ฮ่องสอน	เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน
5	ลำพูน	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
16	อุทัยธานี	เทศบาลเมืองอุทัยธานี

ที่มา: รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 กรมควบคุมมลพิษ

¹⁹ กรมควบคุมมลพิษ, เรื่องเดิม, หน้า 77.

สรุปว่า จากการจัดลำดับพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนของ จังหวัด ลำดับที่ 1 กรุงเทพมหานคร หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ลำดับที่ 2 จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลนครเชียงใหม่ ลำดับที่ 3 จังหวัดเชียงราย หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเชียงราย ลำดับที่ 4 จังหวัดแม่ฮ่องสอน หน่วยงานที่ รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ลำดับที่ 5 จังหวัดลำพูน หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก²⁰ ในส่วนของจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 16 หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองอุทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

เมื่อพิจารณาข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย พ.ศ. 2559 จะเห็นได้ว่า จากปี พ.ศ. 2551 - 2559 มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในส่วนของข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด กำแพงเพชร ซึ่งเป็นจังหวัดที่พื้นที่วิจัยอยู่ในเขตมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การจัดลำดับจังหวัดที่มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ ดำเนินการไม่ถูกต้อง พบว่า จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 70 (1,296 ตัน)
2. การจัดลำดับวิกฤตด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย เมื่อพิจารณาจาก คะแนนดังกล่าวแล้ว พบว่า จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 64 (18.64)
3. พื้นที่ที่มีศักยภาพในการแปรรูปขยะมูลฝอยโดยการตัดแยกเพื่อผลิตเชื้อเพลิง (RDF) จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 41 หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองอุทัยธานี อำเภอ เมือง จังหวัดอุทัยธานี
4. พื้นที่ที่เหมาะสมเป็นศูนย์รวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนของจังหวัด จังหวัด อุทัยธานี อยู่ในลำดับที่ 16 หน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลเมืองอุทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

²⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 78.